

בית דין ירושלים

לדיני ממונות ולבירור יחסין

זכות מעביד ביצירת העובד
ו"תקופת צינון" לאחר עזיבת העובד

תיק ממונות מס' 1623-שע

נושא הדיון

עתון א' טוען שב' עבד אצלו שנה וחצי בשכר חדשי כבעל מדור יחודי, לפי הכוונת העורך, וכיום הודיע לפתע שעזוב את עבודתו. עתון א' טוען ששמע שב' עובר לעבוד בעתון מתחרה, וע"כ מבקש לאסור עליו בצו מניעה שלא לעשות שימוש בחומרים שהשיג תוך כדי עבודתו בעתון א' בלי רשות עתון א', ולא לעבוד בעתון מתחרה באותה עבודה שעבד בעתון א' עד לאחר תקופת צינון של 6 חדשים, משום שגם ב' הסכים לכך בזמנו.

החלטה לצו מניעה

בית הדין נענה לבקשה ואסר על ב' לעשות שימוש בחומרים שהשיג תוך כדי עבודה בעתון א', ולא להתחיל לעבוד בעתון מתחרה עד לבירור בדין תורה.

(-) מרדכי אהרן הייזלר

(-) מרדכי אייכלר

(-) אברהם דוב לוי, אב"ד

השאלות לדיון

- א. יצירות של העובד האם הן של בעה"ב.
ב. "תקופת צינון" בהסכמת העובד.

תשובה

א. בגמ' ז"מ י א אמר ר"נ שאני פועל דידו כיד צעה"צ הוא ולפיכך פועל אה"ל צעה"צ עשה עמי מלאכה היום, מלאכתו של צעה"צ. וביאר בא"ש שכירות פי"א דמשכיר את ידו בכל הזכותים שזכה, והוי כאילו הקנה ידו למעשה ידיו ולמלאכותיו, כדקל לפירומיו. וכתב בחידושי הגרש"ש גיטין סי' ד צ"ס הגר"ח דצעה"צ קנה זכות בגוף הפועל לענין מעשי ידיו, ומלאכתו של הפועל לצעה"צ כמו שא"ס היה ממלא חיזה כלי שהכלי שייך לצעה"צ. והקשה הגרש"ש דיש לחלק בין שצח הבא ע"י טורח הידים ותנועתו דשייך לצעה"צ, דדמיה קאת לפירות דקל אע"פ שאינו יולא ממש מגוף הידים, אבל מלאכה שנקנית ע"י דעת וכוונת הקונה לא שייך זה כמוצן, דאף אם נאמר דגם על דבר שצח ע"י חכמת האדם שייך זכות צעה"צ בגופו של הפועל, שזכה בו לגבי דבר שצח ע"י מחשבותיו, משום שזכה גם בכלי המחשבה של הפועל לזכות במה שימלא על ידיו, כל זה לא שייך במלאכה, דרק אם המלאכה הפועל כלי וחפץ ע"י חכמתו, דהכלי כמו שהוא הוא דבר חדש אז מלאכתו שייך למלאכה הדבר, ומא"י כיון שמכר לו חכמתו היינו גופו ואצ"רי אשר המלאכה הדבר הזה בעולם אז מיד כשצח הדבר הזה לעולם הוא של הקונה, אבל במלאכה אם כיוון הפועל לזכות לעצמו אז לא נשאר בעולם שום דבר חדש מה שזכה בו צעה"צ, ומירץ בשערי ישר ש"ז פ"ז דהטעם שמלאכת הפועל לצעה"צ הוא משום דביטת הקנין שייכת לצעה"צ אף אם חשב הפועל לעצמו, ושכן הבין הגר"ח דצ"אור לחו"מ סי' קפג ס"ק ה דליקוט. וביאר דשיעורי ר' שמואל לז"מ אות קכ דצעה"צ זוכה בביטת זכיתו של הפועל במלאכות, דמעשה הקנין של הפועל וכוונתו לזכות במלאכה יולרים ביטת זכיה לפועל אר"וי לזכות במלאכה, וצעה"צ זוכה בביטת זכיה זו, וממילא חיילא הזכיה אליו. עיי"ש. ועיי' חזו"א חו"מ ליקוטים סי' כ לדף י א דכל זמן שלא חזר בו, יש לצעה"צ קנין בפועל. ועיי' פס"ד ירושלים כרך ח עמ' שלו.

וגר"ח לפי"ז שה"ה דצ"ירות ספרותיות ש"ר העובד בתקופת שכירותו דעתון א', מיד כשצ"א הליכות לעולם זכה בהם דעתון, כיון שהעובד מכר לעתון את חכמתו, וכמו שהסביר הגרש"ש.

ב. עיי' פס"ד ירושלים כרך ח סס דאם התנה צעה"צ בזמן השכירות שלא יוכל הפועל לעסוק באותה עבודה תקופה מסוימת אחרי שיעזב אותו, התנאי קיים, ואם היתה חכמה מיוחדת בעבודה אלל צעה"צ הראשון יתכן שאסור לפועל לעסוק באותה חכמה אחרי שיעזב את הראשון גם כלי תנאי מלד צעה"צ, עיי"ש (ולהצדיל, ראה "דיני עבודה" בן ישראל, כרך ב עמ' 767).

בנידון דידך לטענת התובע הסכים העובד לתנאי של תקופת הליטון מלכתחילה, ואם אכן כך היה, חייב לקיים מה שהסכים.